

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
ԳՈՐԻՍԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ Դասի տրամաբանական կառուցվածք, մեթոդների ճիշտ կիրառում

ԱՌԱՐԿԱ Ֆրանսերեն

ՀԵՂԻՆԱԿ Ավետիսյան Միլվա

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ Գորիսի Ա. Բակունցի անվան թիվ 1 ավագ դպրոց

Աշխատանքը թույլատրված է պաշտպանության

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԳԻՏ. ՂԵԿԱՎԱՐ Լ. Օհանյան, մ.գ.թ., դոցենտ

Ներածություն

Գլուխ 1. Դասի տրամաբանական կառուցվածքային փուլերը

Գլուխ 2. Դասավանդման մեթոդներ և դրանց ճիշտ կիրառումը

Եզրակացություններ և առաջարկություններ

Օգտագործված գրականության ցանկ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Դասը մանկավարժական գործընթացի բջիջն է: Մանկավարժության նշանակալի մասը խտանում է դասի մեջ: Այն սովորողների կրթության, զարգացման և դաստիարակության խնդիրների լուծման համար պարբերաբար կիրառվող գործընթաց է, որոշակի ժամանակահատվածում ուսուցիչների հաստատուն կազմի և սովորողների գործունեության կազմակերպման ձև:

Դասը միևնույն տարիքային խմբի կրթության կազմակերպման ձև է՝ կոնկրետ օրակարգով (դասացուցակ) և բոլորի համար միասնական կրթական ծրագրով: Այդ ձևում ներդրված են կրթական-դաստիարակչական գործընթացի բոլոր բաղադրիչները՝ նպատակ, բովանդակություն, միջոցներ, մեթոդներ, կազմակերպման և ղեկավարման գործունեություն և դրանից բխող դիդակտիկ տարրեր:

Յուրաքանչյուր դաս սկսվում է վերջնական նպատակի գիտակցումով և դրա ճշգրիտ, կոնկրետ սահմանումով, այնուհետև նպատակին հասնելու միջոցների հաստատմամբ և վերջապես նպատակին հասնելու մեթոդների սահմանմամբ:

Դասը դասկարգում են ըստ դիդակտիկ նպատակների, գիտելիքների կազմակերպման նպատակների, դասի անցկացման միջոցների և բովանդակության, ուսումնական գործընթացի հիմնական փուլերի, դասի ընթացքում լուծվող դիդակտիկ խնդիրների, դասավանդման մեթոդների և սովորողների կրթական գործընթացի կազմակերպման միջոցների: Այս տեսանկյունից առանձնացվում են դասի հետևյալ տիպերը՝

1. Նոր ուսումնական նյութի յուրացման դաս
2. Գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների կատարելագործման դաս (յուրացված նյութի նպատակային կիրառություն)
3. Ընդհանրացման և համակարգման դաս
4. Համակցված դաս
5. Գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների շտկման և վերահսկման դաս

Ուսուցման կազմակերպման դաս- դասարանային համակարգի կենտրոնական, որոշիչ տարրը դասն է: Հանրակրթական դպրոցներում, ուր դաս – դասարանային համակարգը կիրառվում է լրիվությամբ աշակերտները գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների անհամեմատ մեծ մասը ձեռք են բերում դասի ժամանակ: Դասը ուսուցման գործընթացի բովանդակային, կազմակերպչական

Ժամանակային ավարտուն հատված է: Դժվարությունն այն է, որ դասի նպատակները որոշվում են ոչ միայն այն գիտելիքներով, որոնք նախատեսված են ծրագրով, այլև կոնկրետ աշակերտների տվյալ պահի վիճակով և հետագա զարգացման խնդիրներով: Ուստի Ուսուցիչը ելնելով դասի բովանդակության հնարավորություններից, պետք է որոշի, թե հատկապես ինչ հարցերի վրա պետք է կանգ առնի, ինչը առաջին պլան մղվի, ինչը ընդգծի: Այսպիսով, դասն իրականացվում է ուսուցչի ուղղակի կառավարմամբ: Նա է առաջադրում թեման: Նրա հանձնարարությունների կատարումը պարտադիր է: Ուսուցիչը պարտավոր է Հետևողականորեն և անհրաժեշտ մակարդակով բացատրել, հաղորդել նյութը, կազմակերպել նյութի ընկալումը, իմաստավորումը, ամրապնդումը, կարողությունների և հմտությունների ձևավորումը և այլն: Ուսուցման կազմակերպման դաս-դասարանային համակարգի կարևորագույն ֆունկցիան աշակերտի անձնավորության զարգացումն ու ձևավորումն է:

ԳԼՈՒԽ 1. ԴԱՍԻ ՏՐԱՄԱԲԱՆԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԱՅԻՆ ՓՈՒԼԵՐԸ

Ներմուծենք դասի կառուցվածք հասկացությունը, որի տակ կենթադրենք նրա ներքին կառուցվածքը, առանձին փուլերի հաջորդականությունը: Դասի տեսակը որոշվում է կառուցվածքային մասերի առկայությամբ և հաջորդականությամբ: Այսօր դասը դիտարկվում է ոչ այնքան նրա փուլերի հաջորդականության և ձևական համադրության տեսանկյունից, ինչքան որ նպատակադրումների և դրանց հասնելու, ճանաչողական գործունեության արդյունավետության տեսանկյունից: Ուսուցիչն այսօր ազատ է դասի կառուցվածքի ընտրության հարցում, միայն թե այն ապահովի ուսուցման և դաստիարակության բարձր արդյունավետությունը: Սակայն տեսաբանների և պրակտիկների վերաբերմունքը “ոչ կառուցվածքային” դասի նկատմամբ միանշանակ չէ՝ ուսուցչի ազատությունը, անխոս, առաջավոր քայլ է, սակայն ճանաչողական գործունեության օրինաչափությունների խանգարումները, որոնք առաջանում են դասի փուլերի չհիմնավորված, ազատ համադրման պայմաններում, խոշոր թերություն է: Կարևոր ժամանակակից դրույթ է համարվում նաև այն, որ դասերի այս կամ այն տեսակների նպատակահարմարությունը առաջարկվում է գնահատել ըստ ամբողջ ուսումնադաստիարակչական պրոցեսի արդյունավետության, այլ ոչ թե ըստ առանձին դասերի կառուցվածքային կատարելության և ավարտվածության: Կումենսկուց և Հերբերտից սկիզբ է առնում դասի դասական, քառափուլ կառուցվածքը, որը հենվում է

ուսուցման ֆորմալ աստիճանների վրա՝ նախապատրաստումը նոր գիտելիքների յուրացմանը, նոր գիտելիքների, ունակությունների յուրացում, դրանց ամրապնդում և համակարգում, դրանց կիրառումը պրակտիկայում: Այս կառուցվածքին համապատասխանող դասը կրում է կոմբինացված (խառը) անվանումը: Այս դասի փուլերն ունեն հետևյալ տեսքը՝ անցածի կրկնություն (գիտելիքների ակտուալացում), նոր գիտելիքների ուսումնասիրություն, նոր ունակությունների ձևավորում, ամրապնդում, համակարգում, կիրառում, տնային հանձնարարություն:

Դժվար չէ հասկանալ, թե ինչու է դասի նման տեսակը կրում կոմբինացված անվանումը՝ այս դասի ժամանակ ուսուցիչն ունի մի քանի նպատակի հասնելու հնարավորություն: Դասի տարրերը կարող են կոմբինացված լինել ցանկացած հաջորդականությամբ, ինչն էլ դարձնում է այն ավելի ճկուն և կիրառելի ուսումնադաստիարակչական խնդիրների լայն շրջանակի լուծման համար:

Սրանով, մասնավորապես, բացատրվում է մասսայական պրակտիկայում կոմբինացված դասի լայն տարածումը, ըստ որոշ տվյալների նրա կիրառման չափաբաժինը անցկացվող դասերի ընդհանուր թվաքանակում կազմում է 70-80%:

Դասական կոմբինացված դասի երկարատևությունը որոշել է նաև այն, որ այն ավելի լավ է համաձայնեցվում ուսումնադաստիարակչական պրոցեսի օրինաչափությունների, մտավոր աշխատունակության դինամիկայի հետ և ուսուցիչներին ավելի շատ հնարավորություններ է ընձեռում կոնկրետ պայմաններին հարմարվելու համար: Տարրական դպրոցի սովորողների համար դրա տևողությունը մի փոքր կրճատվում է:

Դասի 45 րոպեանոց տևողության նպատակահարմարությունը այսօր ամրապնդվում է հոգեբանական հետազոտություններով: Բացի իր կարևոր առավելությունից, որը թույլ է տալիս 1 դասի ընթացքում հասնել մի քանի նպատակի, կոմբինացված դասն ունի նաև թերություններ՝ այս դասի ընթացքում գրեթե ժամանակ չի մնում ոչ նոր գիտելիքների յուրացմանը, ոչ ճանաչողական գործունեության այլ տեսակներին: Այն պահից, երբ առաջարկվեց կոմբինացված դասը, տեղի են ունեցել կտրուկ փոփոխություններ. էապես աճել է դասի ընթացքում ուսումնասիրվող գիտելիքների ծավալը, շատ դպրոցներում դասարանները լեփ լեցուն են, վատացել է աշակերտների վերաբերմունքը ուսուցման նկատմամբ և, հետևաբար, դասի բոլոր փուլերի արդյունավետությունը նվազել է: Ուսումնական պարապմունքների արդյունավետության բարձրացման նպատակով պրակտիկա են ներդրվում դասի այլ տեսակներ, որոնց ժամանակ աշակերտը զբաղվում է գործունեության բացառապես 1 տեսակով: Դրանք նոր գիտելիքների յուրացման, նոր

ունակությունների ձևավորման, գիտելիքների և ունակությունների ընդհանրացման և համակարգման, գիտելիքների և ունակությունների ստուգման և շտկման, պրակտիկայում գիտելիքների և ունակությունների կիրառման դասեր են: Դժվար չէ նկատել, որ վերը նշված դասի տեսակները իրենցից ներկայացնում են “կարճացված” կոմբինացված դաս: Դասի առանձնացված տեսակների կառուցվածքը սովորաբար կազմված է 4 մասից՝

- 1) աշխատանքի կազմակերպում (1-3րոպե),
- 2) գլխավոր մաս (ձևավորում, յուրացում, կրկնություն, ամրապնդում, ստուգում, կիրառում և այլն) (35-40րոպե),
- 3) արդյունքների ամփոփում և տնային հանձնարարություն (2-3 րոպե)

Ուսումնառության ընթացքում առաջացած և ուսումնական գործընթացի նպատակային առաջընթացն ապահովող տարրերի տարաբնույթ փոխազդեցությունների հանրագումարը կոչվում է դասի կառուցվածք: Ըստ կառուցվածքի դասերը լինում են՝

1. Նոր նյութի յուրացման դաս
2. Գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ամրապնդման և զարգացման դաս
3. Կարողությունների և հմտությունների ձևավորման դաս
4. Գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների կիրառման դաս
5. Կրկնողության դաս
6. Կրկնողական-ընդհանրացնող դաս
7. Ստուգողական կամ սխալների ուղղման դաս
8. Համակցված դաս

Դասի կառուցվածքային փուլերը

1. Կազմակերպչական

- Աշակերտներին նախապատրաստել աշխատանքի, առաջադրել դասի նպատակներն ու խնդիրները
- Աշակերտների և ուսուցչի փոխադարձ ողջույն, բացականչի ամրագրում, դասասենյակի վիճակի ստուգում, դասին աշակերտների պատրաստվածության ստուգում, ներքին պատրաստության և ուշադրության կազմակերպում
- Դրական արդյունքների հասնելու պայմաններ: ուսուցչի պահանջկոտություն,

համբերատարություն, կարգապահություն, պահանջների առաջադրման հետևողականություն, կազմակերպչական ազդեցության համակարգվածություն

- Դասի դիդակտիկ խնդիրների կատարման ցուցանիշներ: Կազմակերպչական մասի կարճ ժամանակահատվածը, դասարանի լրիվ պատրաստվածությունը աշխատանքին, աշակերտների արագ ներգրավվումը աշխատանքային ռիթմի մեջ, բոլոր աշակերտների ուշադրության կազմակերպում:

□ Դասի դիդակտիկ խնդիրների իրականացմանը վերաբերվող պահանջներ: գործընթացի կարճաժամկետ կազմակերպում, պահանջկոտություն, ուսուցչի զսպվածություն, գործունեության վառ արտահայտված կամային ուղղվածություն, աշակերտների գործունեության խթանում և նպատակաուղղվածություն

- Դասի ժամանակ ակտիվացման եղանակները: Գրատախտակին դասի նպատակների գրառում: Աշակերտների դասարանական աշխատանքներին պատրաստ լինելու գնահատում:
- Իրականացման ժամանակ թույլատրվող հնարավոր սխալները: Աշակերտներին ներկայացվող պահանջների միասնականության բացակայություն, չի խթանվում նրանց ճանաչողական ակտիվությունը

2. Տնային առաջադրանքի բազմակողմանի ստուգում

- Սահմանել տնային աշխատանքի կատարման ճշտությունը և ըմբռնումը բոլոր աշակերտների կողմից, զարգացնելով ԳԿՀ-ն, ստուգման միջոցով բացահայտել բացթողումները:
- Պարզաբանել տնային առաջադրանքի յուրացման աստիճանը, որոշել գիտելիքների համընդահանուր թերությունները և դրանց պատճառները, հնարավորինս վերացնել բացահայտված թերությունները
- Դրական արդյունքների հասնելու պայմաններ: Ուսուցչի արդյունավետությունը, նրա գործունեության նպատակաուղղվածությունը, դասարանի հնարավորինս բոլոր աշակերտների տնային աշխատանքներն ստուգելու համակարգված հնարքների կիրառում
- Դասի դիդակտիկ խնդիրների կատարման ցուցանիշներ: Ուսուցչի հնարավորությունները կարճ ժամանակահատվածում (5-7 րոպե) բացահայտել աշակերտների մեծամասնության գիտելիքների աստիճանը և ընդհանուր բացթողումները, տնային առաջադրանքի ստուգման ընթացքում հիմնային

հասկացությունների արդիականացման և կարգավորման հնարավորությունը, վերացնել բացահայտված թերությունների պատճառները, որպես տնային առաջադրանք հանձնարարված նյութի իմացության որակի գնահատման բարձր մակարդակ:

- Պահանջները: Դասի այլ փուլերի համեմատությամբ հարցումների հնարավոր քիչ քանակություն, հարցման կազմակերպման ձևեր և նպատակներ (անհատական, ֆրոնտալ), երեխաների տարիքային և անհատական առանձնահատկությունների հաշվարկ, որոնողական և խնդրահարույց առաջադրենքների գերիշխող բնույթ
- Դասի ժամանակ ակտիվացման եղանակները: Վերահսկման տարբեր ձևերի և մեթոդների կիրառում, որոնողական, ստեղծարար և անհատական առաջադրանքներ՝ սովորողներին
 - Իրականացման ժամանակ թույլտրվող հնարավոր սխալները: Դասերի միօրինակությունը և հարցման մեթոդները, սովորողների անհատական և ուսումնասիրվող նյութի առանձնահատկությունների հաշվի առնման բացակայություն:

3. Գիտելիքների կարողությունների և հմտությունների բազմակողմանի ստուգում

- Խորը և բազմակողմանի ստուգել աշակերտների գիտելիքները, գիտելիքների և կարողությունների հայտնաբերված բացթողումների պատճառների բացահայտում, խթանել հարցվածների և ամբողջ դասարանի ինքնակրթության և ուսումնառության խելամիտ մեթոդների տիրապետումը
- Նյութի յուրացման ծավալի և քանակի ստուգում տարբեր մեթոդներով, աշակերտների մտածելակերպի ստուգում, կարողությունների և հմտությունների ձևավորվածության աստիճանի ստուգում, աշակերտների պատասխանների մեկնաբանություն, գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների գնահատում
- Դրական արդյունքների հասնելու պայմաններ: Գիտելիքների ստուգման ամենատարբեր մեթոդների կիրառում, սկսած առձակատ զրույցներից, անհատական հարցումներից և ավարտած թեստային աշխատանքով, որը հնարավորություն է տալիս ստանալ ամբողջ դասարանի պատասխանները՝ 10-20 հարցերի համար 10-15 րոպեի ընթացքում: Գիտելիքների ըմբռնման խորության և ամրության ստուգման համար նախատեսված լրացուցիչ հարցերի ձևակերպում,

հարցման ժամանակ անսովոր իրավիճակների ստեղծում, առաջադրված հարցերին ճիշտ և անբողջական պատասխաններ փնտրելու գործընթացում, հատուկ առաջադրանքների միջոցով, բոլոր աշակերտների ակտիվ ներգրավում, սովյալ փուլում իրականացվող աշխատանքը կարևորելու միջավայրի ստեղծում,

- Դասի դիդակտիկ խնդիրների կատարման ցուցանիշներ: Գիտելիքների ոչ միայն ծավալի և ճշտության ստուգում, այլ նաև խորության, գիտակցականության, ճկունության և արդյունավետության, ինչպես նաև դրանք գործնականում կիրառելու կարողության, վերանայելով աշակերտների պատասխանները պարզել իրենց գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների դրական և բացասական կողմերը և նշել, թե ինչ պետք է անել ինքնուրույն աշխատանքի կատարման կատարելագործման համար,
- առանձին աշակերտների գիտելիքների ստուգման գործընթացում ամբողջ դասարանի ակտիվ ներգրավում
- ԳԿՀ-ի նկատմամբ պահանջները: Հարցումների ուսուցանող բնույթը: Աշակերտների գործունեության ամբողջականություն, գիտակցականություն: Աշակերտների ներգրավվածությունը սխալների ուղղման գործընթացում: Հիմնավորված պատասխանների օբյեկտիվությունը:
- ԳԿՀ-ի ստուգման ժամանակ թույլտրվող հնարավոր սխալները: Ստուգման գործընթացում աշակերտների թույլ ակտիվացում: Գնահատականների մեկնաբանությունների բացակայություն

4. Նոր նյութի ակտիվ և ըմբռնումով յուրացնելուն միտված նախապատրաստություն

- Կազմակերպել և նպատակին հասցնել աշակերտների ճանաչողական գործունեությունը:
- Ուսուցանվող նոր նյութի թեմայի, խնդիրների և նպատակի հաղորդում, դրա գործնական կիրառության ցուցադրություն, կրթական խնդրի առաջադրում:
- Դրական արդյունքների հասնելու պայմաններ: Նպատակի նախնական ձևակերպում, սովորողների համար նոր նյութի կարևորության գնահատում, դասի կրթական նպատակի հստակ ձևակերպում. ի՞նչ պետք է սովորեն դասի ընթացքում, ինչպիսի՞ գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների պետք է տիրապետեն: Տարբեր դասերի ընթացքում դասի նպատակների հաղորդման մեթոդների փոփոխականություն:

- Դասի դիդակտիկ խնդիրների կատարման ցուցանիշներ: Հաջորդ փուլերում սովորողների ճանաչողական գործունեության ակտիվացում, նոր նյութի ընկալման և կշռադատման արդյունավետության բարձրացում, ուսուցանվող նյութի գործնական նշանակության ընկալումը

5. Նոր գիտելիքների յուրացում

- Սովորողներին տալ կոնկրետ պատկերացում ուսումնասիրվող փաստերի, հիմնական գաղափարների վերաբերյալ, ինչպես նաև կանոնները, օրենքները և համոզմունքները: Հասնել նրան, որ աշակերտները պատկերացնեն, գիտակցեն, նախնական ընդհանրացնեն և համակարգեն նոր գիտելիքները, յուրացնեն մեթոդները, ճանապարհները և միջոցները, որոնք հանգեցնում են տվյալ ընդհանրացմանը: Յուրացված նյութի հիման վրա ձևավորել համապատասխան գիտելիքներ, հմտություններ և կարողություններ:
- Ուշադրության բևեռացում, նոր նյութի հաղորդում, ընկալողականության ապահովումը, գիտակցումը, նյութի համակարգումն ու ընդհանրացումը
- Դրական արդյունքների հասնելու պայմաններ: Կիրառել հնարներ, որոնք ուժեղացնում են ուսուցանվող նյութի կարևոր կողմերի ընկալումը: Ուսումնասիրվող օբյեկտների և երևույթների առանձնահատկությունների ամբողջական և ճշգրիտ սահմանումը, ուսումնասիրվող օբյեկտների, երևույթների առավել կարևոր կետերի վերլուծություն և աշակերտների ուշադրության բևեռում դրանց վրա: ձևակերպումների, պլանի հիմնային կետերի, համառոտագրման թեզիսների գրառում, մտածողության հնարների՝ վերլուծության, համամատության, ընդհանրացման, կոնկրետացման և վերացարկման, կիրառում: Սովորողներին դնել խնդրահարույց իրավիճակների մեջ, առաջադրել փորձարարական հարցեր, անհրաժեշտության դեպքում կառուցել նյութի նախնական մշակման աղյուսակներ: Թարմացնել նրանց անձնական փորձը և հիմնային գիտելիքները, կատարել բառարանային աշխատանք:
- Դասի դիդակտիկ խնդիրների կատարման ցուցանիշներ: Փորձարարական զրույց մեթոդի և ինքնուրույն աշխատանքն այդ զրույցին համադրելու ընթացքում, օգտագործելով համակարգչային տեխնիկան նոր գիտելիքների և հմտությունների յուրացման արդյունավետության ցուցանիշ են հանդիսանում զրույցի ժամանակ սովորողների պատասխանների ճշտությունը և գործողությունները և դասարանի

ակտիվ մասնակցությունը ինքնուրույն աշխատանքի արդյունքների ամփոփման, ինչպես նաև գիտելիքների գնահատման գործում:

- Պահանջները: Նոր թեմայի յուրացման խնդիրների հստակեցում, քննարկվող հարցի նկատմամբ հետաքրքրության խթանում: Նյութի պարբերաբար ներկայացման և հասանելիության, բավարար գիտականության ապահովում: Ուսումնասիրվող նյութի ռանգքային դատողությունների առանձնացում: Նոր նյութի յուրացման լավագույն մեթոդների համակարգի տեմպի կիրառում:
- Դասի ժամանակ ակտիվացման եղանակները: Ուսուցման ոչ-ստանդարտ ձևերի և մեթոդների կիրառում: Նոր նյութի յուրացման ընթացքում ինքնուրույնության բարձր մակարդակ: Ուսուցման տեխնիկական և տեսանելի միջոցների կիրառում:
- Իրականացման ժամանակ թույլտրվող հնարավոր սխալները: Խնդիրները հստակ ձևակերպված չեն, գլխավորն առնձնացված չէ, նյութը համակարգված և ամրագրված չէ, նախկինում ուսումնասիրված նյութի հետ փոխկապակցված չէ: Բացատրության մակարդակը սովորողների համար բարդ է:

6. Նոր նյութի ըմբռնման ստուգում: Նոր գիտելիքների յուրացում

- Պարզել, հասկացել են արդյո՞ք աշակերտները փաստերի միջև եղած կապերը, նոր հասկացությունների իմաստը, օրինաչափությունները: Շտկել բացահայտված բացթողումները:
- Ուսուցչի կողմից աշակերտների ուսումնական նյութի ըմբռնման խորության, ներքին օրինաչափությունների և էապես նոր հասկացությունների ստուգում:
- Դրական արդյունքների հասնելու պայմաններ: Մասնակիցների մտավոր ակտիվություն պահանջող հարցերի առաջադրում, գիտելիքների կիրառման ժամանակ ոչ-ստանդարտ իրավիճակների ստեղծում, մյուս աշակերտների կողմից լրացումների, ճշգրտումների առավել խելամիտ լուծման առաջադրում, լրացուցիչ պատասխանների թվի և բնույթի հաշվառում նոր նյութի ըմբռնման խնդիրների բացահայտման ժամանակ:
- Դասի դիդակտիկ խնդիրների կատարման ցուցանիշներ: Ուսուցիչը հարցնում է միջակ և թույլ աշակերտներին, դասարանը մասնակցում է նրանց գնահատմանը և ուսուցիչը ստուգման ընթացքում վերացնում է նոր նյութի ըմբռնման խնդիրները: Դիդակտիկ խնդիրների կատարման հիմնական չափանիշը նոր նյութի յուրացումն է հնարավորինս շատ միջակ և թույլ աշակերտների կողմից:

7. Նոր նյութի ամրապնդում

- Ապահովել սովորողներին գիտելիքներ և հմտություններ, որոնք անհրաժեշտ են սովյալ նյութի հետ ինքնուրույն աշխատանքի համար:
- Ստացված գիտելիքների և հմտությունների ամրագրում, նոր նյութի ուսումնասիրման մեթոդի ամրագրում, գիտելիքների հերթական ստուգման ժամանակ սովորողի պատասխանի մեթոդի ամրագրում:
- Դրական արդյունքների հասնելու պայմաններ: Նախկին ստացած գիտելիքների կիրառելու հմտության ձևավորում, գործնական և տեսական խնդիրների լուծում, գիտելիքների ամրապնդման տարբեր ձևերի կիրառում:
- Դասի դիդակտիկ խնդիրների կատարման ցուցանիշներ: Փաստերը, հասկացությունները, կանոնները և մտքերը մեկը մյուսի հետ փոխկապակցելու կարողություն, նոր նյութի հիմնական գաղափարները վերարտադրելու կարողություն, առաջնային հասկացություններն ընդգծելու և դրանք կոնկրետացնելու կարողություն: Սովորողների ակտիվություն:
- Իրականացման նկատմամբ պահանջները: Կատարվող աշխատանքների մատչելիություն, հաջորդականություն և աշակերտների ինքնուրույնություն: Սովորողներին տարբերակված աջակցություն, սխալների վերլուծություն, առաջադրանքների կատարման ժամանակ վերահսկման և ինքնավերահսկման ապահովում:
- Դասի ժամանակ ակտիվացման եղանակները: Առաջդրանքների բազմազանությունը, դրանց գործնական ուղղվածությունը:
- Իրականացման ժամանակ թույլտրվող հնարավոր սխալները: Հարցերը և խնդիրներն առաջադրվում են նույն տրամաբանությամբ, ինչպես նոր նյութի ուսումնասիրման ժամանակ: Ամրագրման մեթոդների միօրինակությունը: Ամրագրմանը հատկացվող քիչ ժամաքանակը: Հղումը կատարվում է երկրորդականի վրա:

8. Տնային առաջադրանքի հանձնարարում, իրականացման մեկնաբանում

- Սովորողներին ներկայացնել տնային առաջադրանքը, բացատրել կատարման մեթոդները:

- Տեղեկատվություն տնային առաջադրանքի վերաբերյալ, կատարման ընթացքի մեկնաբանում:
- Դրական արդյունքների հասնելու պայմաններ: Աշխատանքի կատարման մեկնաբանության հավասարակշռված և համբերատար ներկյացում, կատարման հաջորդականության բացատրում: Փուլի պարտադիր և համակարգված կատարում դասի սահմաններում, կատարման հերթականությունը հակիրճ ներկայացնելու կարողություն:
- Դասի դիդակտիկ խնդիրների կատարման ցուցանիշներ: Բոլոր աշակերտների կողմից տնային առաջադրանքի ճիշտ կատարումը:
- Դասի դիդակտիկ խնդիրների իրականացմանը ներկայացվող պահանջները: Տնային առաջադրանքի լավագույն ծավալ և բարդություն: Հնարավոր դժվարությունների և դրանց վերացման վերաբերյալ: Տնային աշխատանքի նկատմամբ հետաքրքրության բարձրացում:
- Դասի ժամանակ ակտիվացման եղանակները: Առաջադրանքների տարբերակում, դրանց կատարման ստեղծագործ մոտեցում՝ հարցազրույց, նախագծերի պաշտպանություն:
- Իրականացման ժամանակ թույլտրվող հնարավոր սխալները: Տնային առաջադրանքի վերաբերյալ տեղեկատվությունը զանգը հնչելուց հետո: Մեծ ծավալը և բարդությունը: Մեկնաբանության բացակայությունը, կատարման մեթոդների և նպատակների պարզաբանման բացակայությունը:

9. Դասի ամփոփում

- Վերլուծել, գնահատել հաջողվածությունը և և նպատակների կատարումը, պլանավորել առաջընթացը:
- Ինքնագնահատում և դասարանախ ու առանձին աշակերտների աշխատանքների գնահատում: Գնահատականների հիմնավորում, դիտողություններ դասի վերաբերյալ, հնարավոր փոփոխությունների վերաբերյալ առաջարկներ:
- Դրական արդյունքների հասնելու պայմաններ: Ճշտությունը, լակոնիկությունը, իրենց աշխատանքների գնահատման գործընթացին սովորողների առավելագույն մասնակցությունը:
- Պահանջները: Աշակերտների ինքնագնահատման և ուսուցչի գնահատականի

համարժեքություն: Աշակերտների կողմից ստացված արդյունքների կարևորության գիտակցում և կրթական նպատակներին հասնելու համար դրանք կիրառելու պատրաստակամություն

- Լրացուցիչ ակտիվացում: Առանձին աշակերտների, ուսուցչի և դասարանի աշխատանքի գնահատման միասնական համակարգի կիրառում:
- Մխալները: Արդյունքների ամփոփումը զանգը հնչելուց հետո, փուլի ոչ ճիշտ կատարումը կամ ամբողջությամբ չկատարումը: Գնահատման ոչ թափանցիկությունը և կողմնակալությունը, խրախուսման բացակայությունը:

10. Դասի նկատմամբ պահանջները

Ժամանակակից դասի դիդակտիկ պահանջներ

- Դիդակտիկ նպատակի հստակ ձևակերպում
- Դասի նպատակներին և ուսումնական ծրագրին համապատասխան դասի լավօրինակ բովանդակության սահմանում՝ հաշվի առնելով աշակերտների պատրաստվածության և պատրասվելու մակարդակները
- Աշակերտների կողմից գիտելիքների յուրացման մակարդակի, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման կանխատեսում ինչպես դասի, այնպես էլ դասի տարբեր փուլերի ընթացքում:
- Դասի յուրաքանչյուր փուլի վրա լավագույնս ազդող դասավանդման առավել ռացիոնալ մեթոդների, հնարների և միջոցների ընտրություն
- Դասապրոցեսում սովորողների առավելագույն ինքնուրույնության և դասի ժամանակ անհատական և խմբային աշխատանքների տարբեր ձևերի հետ համադրված ճանաչողական ակտիվության ապահովում:
- Դասի ժամանակ բոլոր դիդակտիկ սկզբունքների իրագործում
- Աշակերտների ուսումնառության լավագույն պայմանների ստեղծում:

Դասի հոգեբանական պահանջներ

- Աշակերտների զարգացումը պլանավորել կոնկրետ դասի և կոնկրետ ուսումնական առարկայի սահմաններում:
- Արդյունքների և թեմայի յուրացման հոգեբանական խնդիրների ներառում դասի նպատակի ենթատեքստում:
- Կիրառել աշակերտների զարգացումն ապահովող առանձնահատուկ հոգեբանա-

մանկավարժական միջոցներ, մեթոդական հնարներ:

Դասին ներկայցվող հիգիենիկ պահանջներ

- Ջերմաստիճանը՝ +15- +18 0C, օդի հարաբերական խոնավությունը՝ 30 – 60%
- Օդի ֆիզիկա-քիմիական հատկությունները (օդափոխության անհրաժեշտությունը)
- Լուսավորվածությունը
- Գերհոգնածության և գերծանրաբեռնվածության կանխարգելումը
- Գործունեության տեսակների հերթագայությունը (լսողականի հերթագայումը հաշվարկների, գրաֆիկական և գործնական աշխատանքների հետ)
- Աշխույժացնող վարժությունների ժամանակին և որակով կատարումը
- Սովորողների ճիշտ աշխատանքային դիրքի պահպանումը
- Դպրոցական կահույքի համապատասխանությունը աշակերտի հասակին

Դասի վարման տեխնիկային վերաբերող պահանջներ

1. Դասը պետք է լինի զգացմունքային, հետաքրքրություն առաջացնի ուսման նկատմամբ դաստիարակի գիտելիքների պահանջարկ
2. Դասի ընթացքում ուսուցչի և աշակերտների գործողությունները պետք է ավարտուն լինեն
3. Ուսուցիչ-աշակերտ փոխհարաբերություններում պետք է լիարժեք շփում լինի, պետք է պահպանվեն մանկավարժական տակտը և մանկավարժական լավատեսությունը:
4. Դասի ընթացքում պետք է տիրի բարի կամքի դրսևորման և ակտիվ ստեղծարար աշխատանքի մթնոլորտ:
5. Հնարավորության սահմաններում հարկ է փոփոխել աշակերտների գործունեության ոտեսակները, լավագույնս համադրել դասավանդման տարբեր մեթոդները և հնարները:
6. Դպրոցում գործող ուղղագրական ռեժիմը պետք է միասնական լինի:
7. Ուսուցիչը պետք է ապահովի յուրաքանչյուր աշակերտի ակտիվ ուսումնառությունը:

ԳԼՈՒԽ 2. ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՃԻՇՏ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ

Գոյություն ունեն դասավանդման մեթոդների բազմաթիվ դասակարգումներ: Այն մեթոդները, որոնք հիմնված են ուսումնառության գործընթացում աշակերտների դերի վրա, բաժանվում են 3 խմբի՝

1. Պասիվ. այստեղ աշակերտները հանդիսանում են ուսումնառության «օբյեկտ», որը պետք է յուրացնի և վերարտադրի գիտելիքների աղբյուրի՝ ուսուցչի փոխանցած նյութը: Հիմնական մեթոդներն են դասախոսությունը, ընթերցանությունը և հարցումը:

2. Ակտիվ. Այստեղ աշակերտները հանդիսանում են ուսումնառության «սուբյեկտ» և կատարում են ստեղծագործ առաջադրանքներ, ուսուցչի հետ երկխոսության մեջ են մտնում: Հիմնական մեթոդներն են ստեղծագործ առաջադրանքները, հարցերը ուղղված աշակերտից ուսուցչին և ուսուցչից՝ աշակերտին:

3.Փոխներգործուն. (անգլերենից թարգմանած inter - «միջև» act – «Գործողություն») թույլ են տալիս ուսումնական գործընթացի մասնակիցներին, ներառյալ ուսուցչին փոխազդել միմյանց վրա:

Այս մեթոդները առավել համապատասխանում են անձի անհատականության բացահայտմանն ուղղված մոտեցումներին, քանի որ վերջիններս ենթադրում են համատեղ ուսուցում (խմբային, համագործակցային ուսուցում), ընդ որում և՛ աշակերտները, և՛ ուսուցիչը հանդիսանում են ուսումնական գործընթացի սուբյեկտներ:

Ուսուցիչը հաճախ ներկայանում է կրթական գործընթացի կազմակերպիչի, ֆասիլիտատորի, խմբի ղեկավարի, աշակերտների նախաձեռնությունների համար անհրաժեշտ պայմանների ստեղծողի դերում:

Բացի դրանից, փոխներգործուն մեթոդի հիմքում ընկած է մասնակիցներից յուրաքանչյուրի փորձի միջոցով ուղղակի ազդեցությունը միմյանց վրա, քանի որ փոխներգործուն մեթոդներից շատերը իրականացվում են հենց մասնակցի փորձի շնորհիվ, ընդ որում ոչ միայն կրթական: Նոր գիտելիքը և կարողությունը ձևավորվում են հենց այսպիսի փորձի հիման վրա:

Ըստ գործունեության տեսակի մեթոդները կարելի է բաժանել հետևյալ խմբերի՝

- 1.Բացատրական-գննական
- 2.Վերարտադրողական
- 3.Խնդրահարույց ուսուցման
- 4.Ուսուցողական-ճանաչողական գործունեության կազմակերպման
- 5.Խթանման և մոտիվացիայի
- 6.Վերահսկման և ինքնավերահսկման
- 7.Ինքնուրույն ճանաչողական գործունեության
- 8.Համակարգված ուսուցման

Ըստ կառուցվածքի և կիրառման մեթոդները լինում են՝

1. Բանավոր

- բացատրություն - բանավոր փոխադրության կամ վերարտադրության ձև է, որտեղ բացահայվում են նոր հասկացություններ, տերմիններ, հաստատվում են պատճառահետևանքային կապերը և կախվածությունները, օրինաչափությունները, այսինքն բացատրվում է այս կամ այն երևույթի տրամաբանական բնույթը:
- պատմվածք - ուսումնական նյութի ներկայացման ձև է, որը բացառապես նկարագրողական բնույթ ունի (դիպաշար, գնական-ցուցադրական, տեղեկատվական):
- տպագիր բառի հետ աշխատանք (գիրք) – այս մեթոդը հնարավորություն է տալիս աշակերտին ուսուցչի անմիջական ղեկավարության տակ ինքնուրույն կազմակերպել ճանաչողական գործընթացը:
- փոխադրություն – սա ուսումնական գործընթացի մենախոսական ձև է, որի դիդակտիկ նշանակությունն այն է, որ այս մեթոդի շնորհիվ աշակերտներին է փոխանցվում, հաղորդվում, առաջարկվում մարդկության կուտակած ընդհանրացված գիտելիքները, ցուցադրվում են գործունեության օրինակները, իսկ աշակերտները պետք է հասկանան, հիշեն և վերարտադրեն յուրացված գիտելիքները:
- պատմողական – նյութի փոխադրության, ներկայացման ձև է, որտեղ կապակցված պատմվում է ժամանակի ընթացքում կատարված կոնկրետ փաստերի, իրադարձությունների, գործընթացների վերաբերյալ: Այն կարող է լինել սեղմագիր կամ դիպաշար ունեցող հետաքրքիր պատմվածք:
- նկարագրություն – նյութի ներկայացման ձև է, որտեղ հաջորդաբար թվարկում են շրջապատող իրականության երևույթների և առարկաների որակը, հատկությունները, առանձնահատկությունները, հատկանիշները:

Խնդրահարույց փոխադրություն – սա ուսուցչի կողմից առաջադրված խնդիրների և հարցերի լուծմանը միտված աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքի (որպես կանոն՝ մտվոր) հետ համադրվող փոխադրություն է:

զրույց – հարց-պատասխան հիմնաքննարկումների, երկխոսությունների ժամանակ աշակերտների տեղեկատվություն ստանալու ձև է:

Դիտարկում – զգայարանների միջոցով առարկաների և երևույթների ուղղակի, նպատակասլաց ընկալումն է ճիշտ պատկերացումների և հասկացությունների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման նպատակով:

3. Փորձեր – աշակերտների կողմից տարբեր սարքավորումների հետ աշխատելու

կարողություններ, գործնական և հետազոտական կարողություններ պահանջող նոր նյութի ուսումնասիրմանը միտված ինքնուրույն աշխատանք է:

4. Ուսուցման գործնական մեթոդներ – աշակերտի գործունեության այնպիսի տեսակ է, որի ժամանակ գործնական աշխատանքների (գրավոր և բանավոր վարժություններ, գործնական և լաբորատոր աշխատանքներ, ինքնուրույն աշխատանքների որոշ տիպեր) կատարման ընթացքում տեղի է ունենում գործնական կարողությունների և հմտությունների ձևավորում և կատարելագործում:

5. Վարժություններ – որևէ գործողության պլանային կազմակերպված կրկնակատարում է, այդ գործողության կատարելագործման կամ յուրացման նպատակով:

6. Քննադատական մտածողություն - քննադատական մտածողությունը դասավանդման մեթոդ է:

Այն հնարավոր է կիրառել բոլոր առարկաների դասավանդման ժամանակ: Քննադատական մտածողության զարգացումը կարող է սկսվել մանկապարտեզից՝ հասնելով մինչև բուհական լսարան:

Ուսումնական գործընթացում ուսուցիչն ու դպրոցը կարող են ընտրել առարկայական չափորոշիչներով սահմանված կրթական մակարդակ ապահովող ցանկացած մանկավարժական տեխնոլոգիա և մեթոդ:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ուսուցիչն այսօր ազատ է դասի կառուցվածքի ընտրության հարցում, միայն թե այն ապահովի ուսուցման և դաստիարակության բարձր արդյունավետությունը:

Դասի առանձնացված տեսակների կառուցվածքը սովորաբար կազմված է 4 մասից՝

- 1) աշխատանքի կազմակերպում (1-3րոպե),
- 2) գլխավոր մաս (ձևավորում, յուրացում,
- 3) կրկնություն, ամրապնդում, ստուգում, կիրառում և այլն) (35-40րոպե),
- 4) արդյունքների ամփոփում և տնային հանձնարարություն (2-3 րոպե)

Դասի կառուցվածքային փուլերը

1. Կազմակերպչական
2. Տնային առաջադրանքի բազմակողմանի ստուգում
3. Գիտելիքների կարողությունների և հմտությունների բազմակողմանի ստուգում
4. Նոր նյութի ակտիվ և ըմբռնումով յուրացնելուն միտված նախապատրաստություն
5. Նոր գիտելիքների յուրացում

6. Նոր նյութի ըմբռնման ստուգում: Նոր գիտելիքների յուրացում
7. Նոր նյութի ամրապնդում
8. Տնային առաջադրանքի հանձնարարում, իրականացման մեկնաբանում
9. Դասի ամփոփում
10. Դասի նկատմամբ պահանջները

Մեթոդը ուսուցչի և աշակերտի հետևողական, փոխկապակցված գործողությունների համակարգն է, որն ապահովում է կրթության բովանդակության յուրացումը: Մեթոդը նպատակի հասնելու միջոց է, գործիք կամ ուսուցչի և աշակերտի համատեղ գործունեություն՝ միտվաշ ուսումնական նպատակների իրականացմանը:

Ուսուցման դասավանդման մեթոդներն են՝

1. Պասիվ- երբ աշակերտները հանդիսանում են ուսումնառության «օբյեկտ»
2. Ակտիվ-երբ աշակերտները հանդիսանում են ուսումնառության «սուբյեկտ»
3. 3.Փոխներգործուն-(անգլերենից թարգմանած inter - «միջև» act

«Գործողություն») երբ ուսումնական գործընթացի մասնակիցները, ներառյալ ուսուցչները փոխազդում են միմյանց վրա:

Ցանկացած դասարան , դասապրոցես եզակի է անկրկնելի: Ուսուցչի խնդիրն է ընդհանուր սահմանված մեթոդը հարմարեցնել տվյալ իրավիճակին: Ուսուցիչն ազատ է նաև մեթոդների ընտրության հարցում, սակայն այն չի կարող կամայական բնույթ կրել: Մեթոդների ընտրության վրա ազդող մի շարք գործոններ կան:

Դրանցից են՝

- ուսուցման նպատակները և խնդիրները
- բովանդակությունը
- ուսումնական նյութի ծավալը և բանդությունը
- սովորողների շահագրգռվածությունը
- սովորողների տարիքն ու աշխատունակությունը
- ուսումնական ժամաքանակը
- ուսուցման նյութատեխնիկական և կազմակերպական պայմանները
- նախորդ դասերին կիրառվող մեթոդները
- ուսումնական պարապմունքների տիպը և կառուցվածքը
- ուսուցիչ-աշակերտ հարաբերությունները(ավտորիտար, համագործակցային)
- ուսուցչի պատրաստվածության մակարդակը

Նախապես ընտրված մեթոդը չի կարող համարվել միակ ճշմարիտը: Հանգամանքներից ելնելով կարելի է կիրառել ոչ թե մեթոդն ամբողջությամբ, այլ դրա առանձին տարրեր:

Այնուամենայնիվ ցանկացած մեթոդի ճիշտ կիրառում պահանջում է լուրջ նախապատրաստական աշխատանք:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Հանրակրթական դպրոցի առարկայական չափորոշիչ և ծրագիր,
2. Ուսուցիչների վերապատրաստումների ծրագիր և նյութեր, ֆրանսերեն լեզու ,
3. Ամիրջանյան Յ. <<Մանկավարժություն>>,
4. Մասնագիտական զարգացման ձեռնարկ ուսուցիչների համար,
5. Օտար լեզուները Հայաստանում,
6. Արշակյան Ա., <<Օտար լեզվի դասավանդման մեթոդիկան>>,
7. Կառուցողական կրթության հիմունքները և մեթոդները: